

DOI: 10.55666/folklor.1228385

MARTIN HEIDEGGER VE VARLIĞIN ANLAMINA DAİR SORU

Haluk DOĞAN*

Öz

Martin Heidegger 1889—1976 yılları arasında yaşamış bulunan bir Alman Filozoftur. Filozofun temel eseri *Varlık ve Zaman (Sein und Zeit)*'dir. Heidegger'in temel eseri olan bu çalışma, 1927 yılında yayımlanmıştır. *Varlık ve Zaman*, yayımlandığı yıldan itibaren sarsıcı etkisiyle varlık felsefesi tartışmalarının odağını ve merkezini oluşturmuştur. Alman düşünürün diğer çalışmaları, *Varlık ve Zaman*'in doğal açılımları gibidir. Zira onun yegâne meselesi *varlığın anlamı meselesidir*: Tek tek varolanlar anlamında varlıkların değil genel olarak 'Varlığın' anlamı meselesi. Heidegger'in unutulmuş tarihi olarak nitelediği batı felsefe geleneğini aşmak, ancak ve ancak varlığın anlamı sorusunu sormakla mümkündür. Martin Heidegger'e göre Varlık, Platon'la başlayan Eski Yunan düşüncesinde bir 'töz' (*substance*) niteliğiyle zamandan bağımsızlaştırılarak, yüceleştirilmiş, tanrısallaştırılmış ve transandantleştirilmiştir. Önce Aristoteles, daha sonra Hristiyan felsefesi, farklı kavram ve dolayısıyla da olsa, tözleştirme geleneğini devam ettirmiştir. Martin Heidegger, bu geleneği "Batı metafiziği" olarak tanımlar. Heidegger, varlığın anlamı meselesini düşünürken Platon'la başlayan ve Batı metafiziği adını verdiği geleneğini eleştirir. Çünkü bu gelenek, varlığı parçalara bölmüş, kompartımanlara ayırmış ve atomize hale getirmiştir. Descartes'le birlikte başlayan kartezyen düalizm, varlığı özne ve nesne ikiliği içinde anlamaya çalışmıştır. Bu haliyle Batı metafiziğinin en somut biçimini oluşturmuştur. Alman düşünür, kendisini bu gelenekten de, bu geleneğin sonucu olan düşünme tarzlarından da; 'ideler-gölgeler' yahut 'fenomenler-numenler' benzeri düalizmlerden de sakındırmak ister. Varlığı ezililik-ebedilik formunda değil; tam aksine, özü *zamansallık (temporality)* olacak şekilde ve mezkûr düalizmlerden farklı tarzda kavramanın doğrultusunda yol almak ister. Varlığa dair yeni bir soru, varlığa ilişkin bakışımızı da değiştirecektir. Bu sorgulama varlığın anlamını, kendisine ait olan ve kendisinin kullanımında felsefeyle özdeşleştirilen bir *hermenötik fundamental fenomenolojik ontoloji* yönteminin var kıldığı tarzdadır. Bu makalede, Martin Heidegger'in varlığın anlamına dair temel soruları ele alınacaktır. Varlığa dair yeni bir yöntem olan hermenötik fundamental fenomenolojik ontoloji yöntem açıklığa kavuşturulmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda, düşünürün Batı metafiziğine dair eleştirileri gözler önüne serilecektir. Heidegger'in batı metafiziğinin son formu olan özne-nesne düalizmini aşmak için ortaya koyduğu *dasein* analizi incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Martin Heidegger, Varlık, Batı, Metafizik, Ontoloji.

MARTIN HEIDEGGER AND THE QUESTION OF THE MAENING OF BEING

Abstract

Martin Heidegger was a German philosopher who lived between 1889 and 1976. The main work of the philosopher is *Being and Time (Sein und Zeit)*. This work, which is Heidegger's fundamental work, was published in 1927. Since its publication, *Being and Time* has been at the centre of the discussions on the philosophy of being with its shocking effect. The German philosopher's other works are like natural expansions of *Being and Time*. Because his only issue is the meaning of existence: Not the meaning of beings in the sense of individual existents, but the meaning of 'Being' in general. Overcoming the western philosophical tradition, which Heidegger characterised as the *history of forgetfulness*, is only possible by asking the question of the meaning of being. According to Martin Heidegger, Being was sublimated, deified and transcendentalised in Ancient Greek thought, beginning with Plato, as a 'substance', independent of time. First Aristotle and then Christian philosophy continued the tradition of substantialisation, albeit with different concepts and mediations. Martin Heidegger defines this tradition as "Western metaphysics". While thinking about the meaning of being, Heidegger criticises the tradition that he calls Western metaphysics, which began with Plato. Because this tradition has divided existence into parts, compartmentalised and atomised it. Cartesian

* Arş. Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, haluk.dogan@cbu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2021-6987.

dualism, which began with Descartes, tried to understand existence in the duality of subject and object. As such, it constituted the most concrete form of Western metaphysics. The German philosopher wants to avoid this tradition and the ways of thinking that are the result of this tradition, as well as dualisms such as 'ideas-shadows' or 'phenomena-numena'. It wants to move in the direction of comprehending existence not in the form of eternity, but on the contrary, in a way whose essence is temporality and in a manner different from the aforementioned dualisms. A new question about existence will also change our view of existence. This questioning is such that the meaning of being is made available by a *method of hermeneutics*, namely, *fundamental phenomenological ontology* that belongs to Heidegger which, and Heidegger usage, is identified with philosophy in its use. In this article, fundamental questions about the meaning of being as posed by Martin Heidegger will be addressed. An elucidation of the hermeneutics, namely, fundamental phenomenological ontology method, a new method regarding being, will be attempted. In this context, the philosopher's critiques of Western metaphysics will be brought to light. Heidegger's analysis of Dasein, which he presented to transcend the subject-object dualism, the final form of Western metaphysics, will be examined.

Keywords: Martin Heidegger, Being, West, Metaphysics, Ontology.

Giriş: Bir Mesele Olarak Varlığın Anlamı

Martin Heidegger, ‘magnum opus’u ‘Varlık ve Zaman’ adlı eserinin girişinde, Platon’un mühim bir ifadesin yer verir. Platon, “Açıkça anlaşılıyor ki, ‘varolan’ ifadesini kullanırken, tam olarak ne demek istediğinizi uzunca zamandan beri biliyorsunuz ve hatta ona aşinasınız; bir zamanlar biz de biliyorduk, ama artık tereddüde düşmüş durumdayız.” demektir. Heidegger, Platon ve Aristoteles’ten sonra varlık sorusunun gerçek bir araştırmanın temel sorusu olmak manasında sessizliğe hapsedildiğini düşünmektedir. Bu düşüncesinin şekillendirdiği ifadeleri, “peki acaba günümüzde, ‘varolan’ kelimesiyle esasen ne demek istediğimize ilişkin soruya bir cevap bulabildik mi? Hiç de değil. Bu yüzden, varlığın anlamına ilişkin soruyu yeniden sormamız gerek” şeklindedir (Heidegger, 2008: 1). Heidegger’in temel felsefesi de esasta işte bu varlık sorusuna yönelik olan bir felsefedir. Tüm eserlerinin, bilhassa Varlık ve Zaman’ın esas sorusu da varlığa ilişkindir.

“Varlığa dair sorunun, temel meselenin ta kendisi olduğu Heidegger’de, birbirinden bağımsız olarak varlık, bilgi/bilim, din, hukuk, sanat, siyaset, teknik/teknoloji... felsefeleri yoktur” (Heidegger, 2008: 4). Düşünür; bilgi/bilim, sanat, teknik/teknoloji... gibi çeşitli konular üzerinde de durmuştur ama bu duruş; münferit sahalarda söz söylemek için değildir, gerçekte hep aynı varlığın anlamına geri dönüş içindir. Nitekim ona göre, “Her düşünür sadece tek bir düşünceyi düşünür. Düşünceyi bilimlerden esaslı biçimde ayırt eden hususlardan biri de budur.” (Heidegger, 2009: 33). Heidegger’deki mezkûr “dönüş”, hem varlığın anlamına geri dönüş hem de varlığı ayrı ayrı varolanlar düzleminde değil, her zaman birlikte—varolanlar düzleminde tasarımılamaya da bir dönüştür. O, “Başka varlık imkânlarının yanı sıra soru sorma varlık imkânına da sahip olup, hep bizzat bizler olan bu varolana, terminolojik olarak Dasein diyoruz.” ve “Dasein... varlık anlayışının yuvasıdır.” der (Steiner, 2003: 18-19). Heidegger için, “Dasein (being-there), insan varlığıdır (human being). İnsan varlığı olarak varoluşu (existence) ikame eden Dasein da, böyle, dünya—da—varlıktır (being-in-the-world) ve diğerleriyle—birlikte—varlık (being—with—others) sathında varlıktır” (Dogan, 2017: 35). Bu tür bir ontoloji Batı geleneğindeki mutata ontolojilerden, temelli kopuşlarla kökensel olarak ayrılan farklı bir ontolojidir. Batı geleneğindeki mutata ontolojiler derken kastedilen şudur: Varlık, Sokrates—sonrası aşamada Platon’la başlayan Eski Yunan düşüncesinde bir ‘töz’ (substance) niteliğiyle zamandan bağımsızlaştırılarak, yüceleştirilmiş, tanrılaştırılmış ve transandantleştirilmiştir. Önce, Aristoteles, akabinde de Hristiyan felsefesi, farklı kavram ve dolayısıyla da olsa, sonuç itibarıyla tözleştirme ameliyesine çıkan aynı güzergâhı takip edince ontoloji, teoloji’ye dönüşmüş, ortaya bir “onto-teoloji” çıkmıştır (Özlem, 1998: 11). Heidegger kendisini, işte bu mutata ontolojiden de, karşısına müteselsilen çıkan ondan mülhem düşünme tarzlarından da, buradaki ‘idler-gölgeler’ yahut ‘fenomenler-numenler’ benzeri düalizmlerden de sakındırmak, varlığı; değil zaman üstü; ezililik-ebedilik formunda, tam aksine, özü zamansallık (temporality) olacak şekilde ve mezkûr düalizmlerden bağlaşıklık tarzda kavramanın doğrultusunda yol almak ister.

1. Varlığın Anlamı ve Fundamental Fenomonolojik Ontoloji

Heidegger, hep varlığın anlamının peşindedir. Örneğin sanat eserlerine ya da ahlaka olduğu gibi teknolojiye de bu varlığın anlamı bahsinde yer açar. Heidegger’in ontolojisinde varlığa, doğrudan kendisinin değil de, hermenötik zeminde anlamının sorgulanması üzerinden erişilmeye çalışılmaktadır, zira insan varlığı varlığın ne olduğunu unutmuş durumda olduğu gibi, haddizatında varlığın ne olduğunu unuttuğunu da unutmuş durumdadır. ‘Varlığın unutulmuşluğu’ (‘oblivion of being’) hâlden ötürü, varlığa doğrudan biçimde değil anlamının sorgulanışı üzerinden odaklanılabilir. Yani, unutulmuşluğun da unutulmuşluğundan ötürü ilk başta anlaşılması gereken bu sorunun kendisinin anlamı, tekraren, varlığın anlamı olmaktadır. Varlığa ancak, varlığın anlamı sorusu anlaşıldığında dönülebilir. “Varlığın anlamı, asla varolanla veya varolanın taşıyıcı “zemini” olarak varlıkla bir karşıtlık içinde bulunamaz. Çünkü “zemin” sadece anlam olarak erişilebilen olan bir şeydir, bir manasızlığın dipsizlik zemini olsa bile” (Heidegger, 2008: 161). Ve ondaki işte bu varlığın anlamının sorgulanmasının biricik mümkün yöntemi de ‘fundamental fenomenolojik ontoloji’dir. Heidegger’in kendi sözleriyle, “Felsefe, Dasein’in hermenötiğinden hareket eden evrensel fenomenolojik ontolojidir” (Heidegger, 2008: 461). Başka şekilde ifade edilirse, o, varlığın anlamını sorgular. Bu sorgulama, “varlığın anlamını, kendisine ait olan ve kendisinin kullanımında felsefeyle

özdeşleştirilen bir hermenötik fundamental fenomenolojik ontoloji yönteminin var kıldığı” tarzdadır. (Doğan, 2017: 40).

Martin Heidegger’in kullanımında fundamental ve fenomenolojik kavramlarının vuzuha kavuşturulması gerekmektedir. Buna göre, düşünür, fundamental derken; başlangıca, zamansallığa, tarihe, kısaca söylenecek olursa, bir temel arayışına dikkat çekmektedir. Heidegger’in fenomenolojik ifadesini kullanmaktaki maksadı ise, varlığı olduğu gibi kavramaya yöneliktir. Varlığı olduğu gibi, her nasılsa öyle kavramak; fenomen-numen ayrımından hareket eden düşüncenin hilafına hareket etmek demektir. Fenomenolojik yöntem, özne-nesne düalizminden farklı olarak, varlığı her ne ise o şekilde anlama yönelimselliğini açığa çıkarma yöntemidir. Hermenötik ise, varlığı anlamaya ve yorumlamaya yöneliktir. Bu bakımdan fenomenolojik olan, hermenötik olandır da. Heidegger yönteminin (hermenötik fundamental fenomenolojik ontoloji yöntemi) bir diğer cüzü olan ontoloji ise, varlığın bilimidir. Meselenin varlık boyutunu ihtiva eder. Alman düşünür için varolanların soruşturulması fenomenoloji adını alır (Doğan, 2017: 35). Fenomenoloji, bizi fundamental varlık sorularına götürmelidir. Ancak fundamental varlık sorularına, bir başka deyişle ontolojiye götüren bir fenomenoloji, varlığa dair anlama ve yorumlama ufku oluşturabilir. Bu bakımdan fenomenoloji, dünyadan kopuk ve bağımsız bir epistemoloji değildir. Aksine, dünyayla olabildiğince bütünleşmiş, dünyaya son derece açık olan bir ontolojidir. Çünkü insan, dünya-içinde-varlıktır. Dünyadan kopuk olma, varlığı özne-nesne ikilemi içinde tasvir etme, unutulmuşluğu da beraberinde getirir.

Platon, Aristoteles ve mezkûr filozofların takipçilerinin fenomeniden anladığı, zamana ve mekâna dirençli, ezeli ve ebedi formlar, ideler ya da tözlerdir. Heidegger’in anlayışı ise bu kavrayışın tam tersi istikamettir. Heidegger bu tarzda tözselleştirmeyi, Batı Metafiziği olarak ifade eder. Bu metafiziğin eleştirisi ve reddi, Heidegger felsefesinin en önemli parçasını oluşturur (Doğan, 2017: 33). Heidegger’in fundamental fenomenolojik yöntemi, batı metafiziğinin tüm iddialarına mesafe koyan, onu aşan, derinlikli ve kapsayıcı yöntemdir. Bu yöntem, varlığa dair sahici soruyu unutturan mevcut kartezyen tasarımı eleştirerek sahil bir felsefe yapma imkanını aramaktadır. Sahih felsefe, Descartes’in belirlediği metodolojik, kartezyen epistemoloji sınırları dahilinde yapılamaz. Descartesçi özne tasarımı, varlığa ilişkin sahici soruları unutturan; insanı dünyaya egemen kılmayı amaçlayan bir yöntemi içerir. Bu yöntem dahilinde sahici sorular unutulduğu gibi hakikat de ortadan kaybolur. Fenomenolojik yöntem, hakikatin gizini açan, bir açıklık sağlayan yöntemdir. Heidegger, batı modernitesini parçalara ayırarak, kısım kısım eleştirmez. Ona göre eleştiri temelden, başka deyişle fundamental olarak yapılmalıdır. “Batı modernitesinin özne merkezli epistemolojisi, bu epistemolojinin süreği olan hümanist iddialar ve sonuç olarak her şeyi kuşatan teknolojik araçlar bir bütün olarak kabul edilmeli, o şekilde eleştirilmelidir. Tüm bunların dışına taşan, tüm bunları aşan bir yöntem rehber olmalıdır. İşte Heidegger için bu yöntem, bir hermenötik fundamental fenomenolojik ontoloji yöntemidir.” (Doğan, 2017: 34).

2. Varlığın Anlamına İlişkin Kökensel Mesele: Batı Metafiziği

Metafizik kelimesi, etimolojik olarak Yunanca’dan gelmektedir. “Fizik (physics)’ten sonra (meta) gelen anlamındadır. Yunanca öteye geçmek, fizikî/cismanî olanın üstünden öteye anlamına gelmektedir” (Inwood, 1999: 126). Heidegger’in kullanımındaki Batı metafiziğinin ne olduğu anlamak için, onun fenomenolojisini dikkate almak elzemdir. Fenomenoloji, Heidegger’in kullandığı tarzda, “hem geleneksel fenomen—numen ayrımının, hem de bu ayrımla sarmalanan yine geleneksel epistemoloji—ontoloji farklılaştırılmasının; kutuplardan herhangi birine yerleşme suretiyle içinden değil, üzerinden geçilmesini sağlayan bir yol niteliğiyle işlemselleşmektedir” (Doğan, 2017: 43). Burada artık fenomenin dışında bir numen aranmaz. Varlık, zamansal-olmayan bir töz, değişmeyen bir belirleme, fenomenin ardındaki sabit bir öz de değildir. Heidegger’in ısrarla kaçındığı şey, Batı metafiziğinin ‘esasta olmak’ı ‘üretmiş olmak’a tahvil eden, uzay ve zaman üstü bir tözselleştirmeye sahip, prodüksiyonist ve üretimci tarzıdır. Heidegger için, “Batı metafiziği bir çerçevelenme tarzıdır ve Platon’un İdelerinden, Aristo’nun Hareket Etmeyen Hareket Ettirici’sine, Orta çağ Hıristiyan Batı’nın Tanrı’sından, Hegel’in Geist’ine değin, çağlardan çağlara devrede devrede gelmektedir” (Heidegger, 1998: 66).

Bütün bir Batı felsefe ve bilimi, Batı metafiziği tarafından şekillenmeye devam etmektedir. Çünkü zamanlar ve uzaylar üstü olan; değişmeyen ve kendisinin dışında kalan her şeye bir sıra düzeni veren bir

‘daimî şey’ olarak varlığı geçmişten günümüze süregelmektedir. Batı metafiziğinin şekillendirdiği, “varolanların tamamının, kendisi üzerinden anlaşıldığı ve açıklandığı bir kaynak, bir ilk neden, bir değişmez temel aranması ameliyesi, teknik ve bilimin güzergâhında hâlâ sürmektedir” (Doğan, 2017: 47). Bu değişmez temel, kendisini “bilimsel kesinlik” olarak sunmaktadır. Bu bağlamda bilimin hedefinde bilmek değil, hükmetmek yer almaktadır. Heidegger’e göre, “Batı metafiziğinin özsel niteliği işte bu prodüksiyonist ve saplantılı arayıştır” (Doğan, 2017: 45). İlâveten, ‘özsel’ derken, özsellikten, misalen ‘devletin özünden’ söz edildiğinde, bir cinsin genelliği kastedilmemektedir. Kastedilen daha çok, devletlerin hüküm verme, kendilerini yönetme, gelişme ve çökme tarzları, onların ‘oldukları şey’ değil ‘olagelme’ tarzlarıdır (Thomson, 2012: 89). Heidegger için asıl kökensel sorun da ‘özsellik’ minvaline yerleşmektedir. Hâsılı, varlığın unutulmasının bir diğer ifadesi olan bu ‘metafiziksel’ sorun, bir yönüyle modern Batı’yı da tahakkümü altında tuttuğu gibi, diğer yönüyle aynı yapı ve işlerliğin, eleştirilmesinin de esas gerekçelerinden biri ve kendisi de yayılcı; Batı—dışı dünyayı tahakküm altına alıcı bir karakter taşıyan onun, geride bırakılması gereken bir olumsuzluğu olmaktadır.

3. Varlık ve Dasein

Düşünürün sık sık kullandığı ve bu sebeple hemen onu çağrıştıran esas kavramlardan biri, yukarıda kısmen değinilen Almanca orijinaliyle ‘Dasein’dir. “Almancada, ‘Da’, temel olarak, ‘orada’ (The there), ‘sein’ ise yine temel olarak ‘varlık’ (being) anlamına geldiğinden, Dasein da, kelime anlamı itibarıyla ‘orada—varlık’ (being—there) demektir. Varlık ile orada—varlık’ın farkı; orada—varlık olarak Dasein’in, soyut; tecrit edilmiş, yalıtık; salt kendine münhasır spesifik bir sathıta değil, muayyen bir uzaysallık (spatiality) ve zamansallık (temporality) sathında varolmasıdır. Dasein, her zaman bir ‘lokasyona’ sahiptir; konumlanmıştır ve ‘dünyada—varlık’tır. Heidegger’in kullanımındaki özgünlük sebebiyle Dasein, nihayetinde, diğer dillere genelde çevrilmemekte ve olduğunca aktarılmaktadır” (Ökten, 2008: 4). İnsan noktai nazarından bakıldığında, Dasein, genel manada varlığın anlamı üzerinde kendi varoluşunu dâhil ederek durur. Yani burada aslanan tek tek varolanlar değil, genel manada varlığın anlamıdır. Bu sebeple Dasein, ancak “kendi varoluşunu bir varlık biçiminde sorunsallaştırdığı takdirde mahiyet kazanabilen bir insan varoluşudur” (Doğan, 2017: 40).

“Dasein da dâhil olmak üzere hiçbir varolan”, diğer varolanlardan tecrit edilmiş bir sath ve ufukta varolmamaktadır. Fenomenler/Şeyler yalıtık değildirler, ‘diğer şeylersiz şey’ olmaz. Daha bile, varolmaya açılmada, Heidegger’in tasviriyle “‘Şeyler, ‘şeylerler’” (Aydoğan, 2008: 32). Bu ‘şeylerin şeylemesinin’ ve yekdiğerine bağlanmalarının nihai ufku, Dasein için de geçerli olmak üzere dünyadır. “Varlık ve Dasein bağlantısına, varlığın noktai nazarından bakıldığında, Dasein, varlığın bizatili-kendisinin, kendisini tezahür ettirme modudur. Varlık ve Dasein’in dünyası hem nihai hem de bütünleşik (integrated) bir ufuktur” (Doğan, 2017: 47). Varlık, bu anlamda, Dasein olmadan da olabilmekte ama açığa çıkma, ‘dil’e gelme imkânını hiç bulamamaktadır. ‘Dil varlığın evidir’ (Heidegger, 2013: 5). Bu, varlığın tarihî yazgısıdır. Heidegger, Kartezyen anlayışın tamamen dışında bir bakış açısı geliştirmeye çalışır. Bu bakımdan kendini Kartezyen düşüncenin karşıt kutbuna yerleştirmeyi; bilakis onu bütünüyle üzerinden geçerek aşmaya bakar. ‘Zihin-beden’ düalizmiyle berraklaşan felsefi düşünme biçimini Descartes’e karşıt amaçlar için bile ‘kullanmadığı’ için, o, insan varlığına değgin açıklığa Dasein’i üzerinden varmak ister. Ve bu Dasein, dünya—içinde—varlık’tır. Onu anlamak, ancak ve ancak dünyayla—bağlantısı içinde mümkündür.

Varoluş, Dasein’in varlık imkânlarından biridir ama insan ‘olgusal’ (facticity) olarak ‘düşme/düşmüşlük’ (falling) düzleminde de idamei hayat eyleyebilir. Bir gerçeklik olarak düşmüşlüğün sorumluları müteselsilen teknik ve bilimdir. Lakin teknik ve bilim denildikte, düşmüşlük, yeni bir durummuş gibi düşünülmemelidir. Filozof için onun başlangıcı Sokrates—sonrası Eski Yunan dünyasına kadar geri gitmekte ve kendisinin kullanımındaki Batı metafiziğiyle sarmalanmaktadır. Neden böyle, çünkü Yunan düşünürleri bir yandan “her şeyi açıklayabilecek bir şey” arayışlarından ötürü, diğer yandan da ‘şeyleri’, hinterlandlarından kopuk prodüksiyonist formlar niteliğiyle tasarlamalarından ötürü, yukarıda değinildiğince, bir metafizik oluşturmuşlar ve bu metafiziğin zemininde giderek böyle bir düşmüşlüğe sebebiyet vermişlerdir.

Heidegger düşüncesinde varlık ile Dasein'in bağlantısı mühim bir hususu teşkil etmektedir. Heidegger'in felsefesinde merkezi öneme sahip olan ne "zihin", ne "özne" ne de "teorik akıl"dır. Hatta biyolojik ve antropolojik manada "insan" da onun felsefesine yabancıdır. Heidegger'in Dasein'ının merkezinde insanın hep ölüme doğru oluşu vardır. Dasein, dünyaya fırlatılmıştır. Fırlatıldığı yabancı dünyaya ilişkin endişe ve ihtimam içindedir. Dasein, kaygılı bir varlıktır. Gerek bizatihi kendi varlığına dair gerekse de kendi varlığının dâhil olduğu varlığa dair sorular soran kaygı içindeki bir varlıktır. O, zaman-mekân üstü bir ideal değil, zamansal bir varlıktır. Bu zamansallıkla birlikte, Dasein, insanın merkezde olduğu bir varlık minvali değildir. Aksine, varlığın sahipliğinde olan bir insan minvalidir (Doğan, 2017: 43). Öte taraftan yabancılık söz konusu olduğunda, filozof için, yabancılaştırma, fırlatılmışlıkla, (thrownness) insana ilişkin olgusalığın mahiyetiyle doğrudan bağlantılıdır. İnsanın dünyaya fırlatılmışlığı aşikâr bir olgudur (Doğan, 2017: 44). İnsanın olgusalığı fırlatılmışlığıdır; kendini yapısal anlamda sınırlı bir dünya içinde, yapabilirliklerinin ufku anlamında hep—ölüme—doğru sınırlı olarak buluşudur. Bu sebeple, yaşadığımız dünyada insan, esasta evindeymiş gibi değil yabancıymış gibidir. Hatta evsizmiş, öksüzmüş gibi bir unutulmuşluk ve terk edilmişlik içindedir. Fakat, 'herkes' veya 'onlar' tarafından koşullandırılan hergünlük (everydayness) Dasein'ı, yanıltıcı olarak evindeymiş gibi hissettirir (Mahlmann, 2003: 234). "Düşünür, bu 'herkes' yahut 'onlar'ı da 'kişisizleştiricilik' paralelinde sorgulamayı ihmal etmez. Bu konjonktürde sadece insan Dasein'dır ki, onun hem sorgulamaları hem de yorumları/anlamaları, seçmeleri, imkânları, alternatifleri... vardır" (Doğan, 2017: 46). Bu manada insan hem sorgulayan hem de sorgulanandır. Doğan'ın ifade ettiği gibi, "Bir yandan sadece insanın kendisi varlık sorusuyla sorgulanabilir, bir yandan da sadece insanın kendisi varlık sorusuyla sorgulayabilir. Heideggeryen fenomenolojinin, bu tablo karşısında Hegelyen bir "zihnin fenomenolojisi" olamayacağı nasıl açıksa, Husserlyen bir varolanlar fenomenolojisi yahut bir epistemolojik fenomenoloji olamayacağı da öyle açıktır. Onunki, bu çerçevede bir varlığın hermenötik fundamental ontolojik fenomenolojisidir" (Doğan, 2017: 47).

4. Sonuç Yerine: Varlığın Unutulmuşluğu

İnsani-toplumsal dünyayı kuşatan Batı metafiziği, Varlığın anlamı meselesinden uzaklaşmış; daha başka ifadeyle, varlığın—unutulmasına sebebiyet vermiş; içinde yaşamakta olduğumuz küresel teknolojik medeniyetin mevcut tüm sorunlarına kapı aralayan başlıca faktör olmuştur. Açıkçası, insan varlığı otantik—olmayan bir anlayışa savrulmuş, böylelikle varlığı unutmuştur. İnsan varlığı söz konusu olduğunda, 'insan doğası' ve radikal derecede özerk epistemolojik bilinçli özne varsayımı Batı metafiziğinden çıkmıştır. Mevcut dünyayı pençesi içine alan teknolojik "çerçeveleme", yine bu unutuşun, yani Batı metafiziğinin sonucudur. Modern çağın şafağında Descartes ile tahkim edilen, fakat kökleri Antik Yunan düşüncesinde olan teknolojinin çerçeveleyici, diğer deyişle, baskılayıcı ve boyun eğdirici özelliği yeryüzünde inkâr edilemez bir hegemonya kurmuştur. Bu hegemonyadan ne doğa ne hayvanlar ne de insanlık kurtulabilmiştir. Bu küresel ve teknolojik hegemonya evvela Batı dünyasında çıkmış, Batı zihni ve pratikleriyle şekillenmiştir. Daha sonra, yine merkezi Batı olmak üzere, tüm dünyaya yayılmıştır. Düşünmenin başkaca yollarına fırsat vermeyen bu baskıcı iktidar, dünyanın her yerinde kendisini 'tek hakikat' olarak sunmuştur.

Zimmerman, 'Heidegger'in siyasal yönelimi, özellikle de Aydınlanmanın değerlerini aşağılaması, Batı tarihini yorumunu derinden etkilemiştir' demektedir (Zimmerman, 2011: 86). Zimmerman'a göre, Heidegger'in 'çerçeveleme' olarak ifade ettiği anlayış; Batı düşüncesinin şeylere boyun eğdirme, onu ele geçirme, hükmetme arzusunun en somut ifadesidir. Bu anlayış, şeylerin 'her ne iseler o' olmalarına izin vermeyen despotik karakterdedir. Heidegger'in varlığa ilişkin soruda itiraz ettiği husus da tam olarak bu anlayıştır. Heidegger'e göre asıl mesele, 'şeylerin' her ne iseler o olmalarına müdahale etmemektir. Şeyleri, olmaya bırakmaktır. Onları, hakikate uygun şekilde bilmek, ancak bu şekilde olabilir. Varolan olarak insanın kendi varoluşu da hakikatine uygun tarzda olmaya izin verme meselesinden farklı olarak düşünülemez. Teknolojik zihnin boyun eğdirici vasfından kurtulmak, başka tarzda düşünmeyi gerektirir. Varlığa ilişkin soru, 'çerçeveleyici' düşünmeye tevessül etmeden başka yolların imkanını aramaktadır. Zira her soru, yeni bir yolun imkanını teşkil etmektedir.

Kaynaklar

- AYDOĞAN, A. (2008). *Heidegger*. İstanbul: Say Yayınları.
- BEISTEGUI, Miguel De (2002). *Heidegger and the Political*. London: Routledge Press.
- DOĞAN, H. (2017). Martin Heidegger'in Siyaset Felsefesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- FRIED, Gregory (2000). *Heidegger's Polemos From Being to Politics*. London: Yale University Press.
- HEIDEGGER, Martin (2003)., *Metafizik Nedir?* (çev. M. Ş. İpşiroğlu-S. K. Yetkin). İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- HEIDEGGER, Martin (2008). *Varlık ve Zaman*, (çev. Kaan H. Ökten), İstanbul: Agora Kitap.
- HEIDEGGER, Martin (2009). *Düşünmek Ne Demektir?* (çev. Rıdvan Şentürk). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- HEIDEGGER, Martin (2013). *Hümanizm Üzerine* (çev. Yusuf Örnek). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu .
- HEIDEGGER, Martin (1998). *Tekniğe İlişkin Soruşturma* (çev. Doğan Özlem). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- HEIDEGGER, Martin (1977). *The Question Concerning Technology and Other Essays*, (trans. William Lovitt). New York: Garland Press.
- HEIDEGGER, Martin (2001). *Being And Time*, (Trans. John Macquarrie and Edward Robinson). Oxford: Blackwell Press.
- HUHNERFELD, Paul (1994). *Heidegger Bir Filozof Bir Alman* (Çev.: Doğan Özlem). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- INWOOD, Micheal (1999). *Heidegger Dictionary*,. Oxford: Blackwell Press.
- KRELL, David Farrell (1993). *Martin Heidegger, Basic Writings from Being and Time (1927) to The Task of Thinking (1964)*. San Francisco: Harper Press.
- MATTHIAS, Mahlmann (2003). "Heidegger's Political Philosophy And The Theory Of The Liberal State", Law and Critique, Sayı 14.
- ÖKTEN, Kaan H. (2004). *Heidegger Kitabı*. İstanbul: Agora Kitap.
- ÖZLEM, Doğan (1998). "Giriş: Heidegger ve Teknik", İstanbul: Paradigma Yayınları.
- SAFRANSKI, Rüdiger (2008). *Bir Alman Üstat Heidegger* (Çev.: Ali Nalbant). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- STASSEN, Manfred (2003). *Heidegger, Philosophical and Political Writings*. New York: The Continuum Int. Press.
- STEINER, George (2003). *Heidegger* (Çev.: Süleyman Sahra). Ankara: Hece Yayınları.
- THOMSON, Ian D. (2012). *Heidegger Ontoteoloji Teknoloji ve Eğitim Politikaları* (çev.: Hüsamettin Arslan). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- VİLLA, Dana R. (1996). *Arendt and Heidegger*. New Jersey: Princeton University Press.
- ZIMMERMAN, Michael E. (2011). *Heidegger Moderniteyle Hesaplaşma Teknoloji, Politika, Sanat* (çev.: Hüsamettin Arslan). İstanbul: Paradigma Yayınları.